

Mr Gerard J.H.M. Mom*

12. COLLECTIEVE AUTEURSRECHTENBUREAUS

12.1 *Uitoefening en handhaving van auteursrechten*

Wie auteursrecht heeft op een werk van letterkunde of kunst beschikt over het alleenrecht om dat werk openbaar te maken en/of te verveelvoudigen. Dit heeft als directe consequentie dat anderen daarvoor in beginsel eerst toestemming moeten zien te krijgen van de desbetreffende rechthebbende (= de auteur van het werk of diens rechtverkrijgende).

Auteursrechthebbenden (hierna kortweg: auteurs) kunnen hun exclusieve exploitatierecht op verschillende manieren hanteren. Uiteraard kunnen en mogen zij het openbaarmaken en/of verveelvoudigen geheel zelf ter hand nemen, al zal dat in de praktijk maar zelden gebeuren. Meestal vindt de rechthebbende het handiger of voelt hij zich genoodzaakt daarvoor een professional in te schakelen, zoals een uitgever, platenmaatschappij, omroep etc. De auteur kan natuurlijk ook een afwachtender houding innemen en het initiatief tot exploiteren aan anderen overlaten, in de hoop dat die zich zullen realiseren dat voor het exploiteren wèl zijn toestemming nodig is. De auteur is vervolgens vrij die toestemming (onder zelf te bepalen voorwaarden) te geven of gewoonweg te weigeren.

Regelmatig komen auteurs voor de keuze te staan of zij hun auteursrecht - volledig of voor een deel - aan een potentiële exploitant (bij akte!) zullen overdragen of dat zij het in eigen hand willen houden en dus slechts een licentie (= toestemming) tot een bepaalde wijze van gebruik zullen verlenen. In het geval van overdracht raken zij het overgedragen (deel van het) recht kwijt en zal voortaan hun "rechtverkrijgende" als enige het overgedragen (gedeelte van het) auteursrecht mogen uitoefenen of exploiteren.

---

* Mr Gerard J.H.M. Mom is als universitair docent verbonden aan de Vakgroep Recht van de Intellectuele Eigendom, Media- en Informatierecht (RIEMI) van de Universiteit van Amsterdam.

Zowel bij het overdragen van auteursrecht als bij het licentiëren ervan plegen auteurs een financiële tegenprestatie te bedingen, vaak in de vorm van een royalty (een bedrag ineens of een percentage van de verkoopprijs of opbrengst).

Deze wijzen van "uitoefening" van het auteursrecht moeten overigens goed worden onderscheiden van de "handhaving" ervan. Daarmee wordt bedoeld het in rechte optreden tegen degenen die inbreuk op het auteursrecht hebben gepleegd of dreigen te plegen. Van inbreuk is sprake indien een openbaar-makings- en/of verveelvoudigingshandeling m.b.t. het beschermde werk plaatsvindt, zonder dat daartoe tevoren de door de Auteurswet vereiste toestemming van de auteur is gevraagd of gekregen.

12.2 *Collectieve auteursrechtenbureaus*

In een enkel geval zullen auteurs hun auteursrecht nog wel kunnen en willen uitoefenen op volledig individuele en vrijwillige basis. Zo zal een romanschrijver meestal redelijk tot goed uit de voeten kunnen met een tussen hem en een uitgever te sluiten uitgavecontract, waarin elkaars rechten en plichten onder woorden worden gebracht. In het ene geval zal in zo'n contract sprake zijn van overdracht van (een deel van) het auteursrecht aan de uitgever, in een ander geval van een (meestal exclusieve) licentie tot uitgeven.

In verreweg de meeste gevallen zal echter van een direct en persoonlijk contact tussen de individuele auteurs en de gebruikers van hun werken geen sprake (kunnen) zijn.

Voor bepaalde categorieën auteursrechtelijk beschermde werken (zoals bijvoorbeeld beeldende kunst en muziek) is het op geheel individuele basis beheren van het auteursrecht moeilijk, bezwaarlijk of zelfs totaal uitgesloten.

Vooraf indien werken (mede als gevolg van allerlei technologische ontwikkelingen) op massale schaal en in beginsel overal ter wereld gebruikt (kunnen) worden is het op individuele basis uitoefenen van auteursrechten niet meer realiseerbaar. Toch is het volstrekt redelijk dat de betrokken auteurs in financieel opzicht adequaat gehonoreerd willen worden voor dat massale, door henzelf niet te controleren gebruik.

Voor de individuele auteur doet zich nog een tweede, vergelijkbare moeilijkheid voor op het gebied van de handhaving van het auteursrecht: door hem valt nooit te controleren of zijn auteursrecht overal ter wereld wel wordt gerespecteerd resp. door wie het auteursrecht aan de laars blijkt te zijn gelapt.

Feit is ook dat van de goedwillende (groot)gebruikers niet kan worden verwacht dat zij met het oog op de vereiste toestemming eerst alle betrokken rechthebbenden zullen opsporen.

In de loop der jaren is er dan ook steeds meer behoefte gekomen aan bemiddelingsorganisaties om juist aan bedoelde bezwaren het hoofd te kunnen bieden. Collectieve organisaties kunnen er wat makkelijker voor zorgen dat royalties voor het gebruik van beschermde werken überhaupt geïnd worden en uiteindelijk op de juiste plek, dus bij de desbetreffende auteurs of hun rechtverkrijgenden, terecht zullen komen.

In Nederland zijn intussen verschillende auteursrechtenbureaus actief, waarvan de muziekauteursrechtorganisaties Buma en Stemra bij het grote publiek wel het bekendst zijn.

Niet alleen auteurs hebben veel profijt van zo'n auteursrechtorganisatie, ook de bonafide (groot)gebruikers van beschermde werken hebben daar baat bij en gemak van. De auteurs zullen veelal alléén dankzij zo'n organisatie aan hun financiële trekken kunnen komen, terwijl de gebruikers ermee kunnen volstaan zich slechts op één adres (of althans enkele adressen) te vervoegen voor het verkrijgen van toestemming om beschermde werken te mogen gebruiken (die zij van zo'n organisatie vrijwel altijd zullen krijgen, in ruil voor het betalen van een vergoeding). De tijd en moeite van het opsporen en benaderen van talloze individuele (binnen- en buitenlandse!) auteurs kunnen zij zich echter besparen.

12.3   *Overheidstoezicht*

Een aantal auteursrechtenbureaus, waarvan er enkele hierna wat nader bekeken zullen worden, beschikt over een zekere monopoliepositie op het (nationale) territorium waarop zij werkzaam zijn.

Andere organisaties, zoals de Stichting Reprerecht en Stichting De Thuis kopie, zijn door onze wetgever aangewezen als zogenaamde "eigen-recht-organisaties". Individuele machtigingen van auteurs zijn voor deze organisaties dan ook niet nodig, integendeel, hun bevoegdheden ontleen zij rechtstreeks aan de wet.

Het reilen en zeilen van enkele collectieve rechtenbureaus is aan een vorm van regeringstoezicht onderworpen. Dit betreft de organisaties die een op de wet steunende monopoliepositie hebben: de Vereniging Buma, de Stichting Reprerecht, de Stichting De Thuis kopie, de Stichting Sena (en t.z.t. ook de Stichting Leenrecht). De Stichting Sena is overigens geen auteursrechtorganisatie, maar beweegt zich op het terrein van de in de Wet op de naburige rechten (WNR) geregelde, aan het auteursrecht verwante rechten (van o.a. uitvoerende kunstenaars), de andere zijn op deelgebieden van het auteursrecht actief. Genoemde organisaties mogen uiteraard geen misbruik maken van hun van overheidswege verkregen monopoliepositie. Alleen met een zeker toezicht van diezelfde overheid kan worden gewaarborgd dat zij hun macht, nu eenmaal inherent aan het hebben van een monopoliepositie, slechts op een juiste wijze en voor het beoogde doel aanwenden.

Bij Buma en de Stichting De Thuis kopie is een door de minister van Justitie benoemde Regeringscommissaris toezichthouder. Op de uitvoering van de werkzaamheden van de Stichting Reprorecht en de Stichting Sena vindt toezicht plaats door een eveneens door de minister van Justitie benoemd College van Toezicht.

Buma's Regeringscommissaris dient zich op de hoogte te stellen van de manier waarop Buma haar bedrijf uitoefent en moet er bijvoorbeeld op toezien dat algemene regels van goed beheer gevolgd zijn en dat buitenlandse auteurs niet ten opzichte van Nederlanders zijn gediscrimineerd. Hij heeft er bovendien op toe te zien dat de belangen van de muziekgebruikers niet veronachtzaamd worden. Het betreft hier een vorm van repressief, dus pas achteraf plaatsvindend, toezicht. De regeringscommissaris heeft echter geen zeggenschap over het vaststellen van de hoogte van de door Buma gehanteerde tarieven, al zal hij wel een (niet-bindend) oordeel mogen geven over de redelijkheid ervan.

Bij de eigen-recht-organisaties is naast repressief toezicht ook van een zeker toezicht vóóraf sprake. De toezichthouder kan hier namelijk bepaalde besluiten zelfs treffen met een veto. Zo kunnen de statuten slechts met goedkeuring van de toezichthouder gewijzigd worden en is het vaststellen van reglementen (waaronder de belangrijke repartitiereglementen) aan zijn goedkeuring onderworpen.

12.4   *Enkele collectieve rechtenbureaus nader bekeken*

12.4.1 Vereniging Buma

De auteursrechten m.b.t. muziek worden in Nederland normaliter uitgeoefend door Buma resp. Stemra, de twee h.t.l. opererende muziekauteursrechtorganisaties.

Buma (ooit: het Bureau voor Muziekauteursrecht) is het grootste Nederlandse auteursrechtenbureau en werd al in 1913 opgericht door organisaties van Nederlandse componisten en muziekuitgevers. Sinds 1932 is voor het als bedrijf bemiddelen inzake muziekauteursrecht een vergunning van de minister van Justitie nodig. Die vergunning werd in 1933 exclusief aan Buma verleend, waarmee zij feitelijk over een monopoliepositie beschikt.

Buma treedt dus op als tussenpersoon voor de bij haar aangesloten componisten en tekstdichters, de auteurs van muziekwerken. Juist voor hen zou het immers onbegonnen werk zijn zelf te moeten nagaan en bijhouden waar, door wie en hoe vaak hun werken worden uitgevoerd, uitgezonden of op andere wijze in het openbaar ten gehore worden gebracht. Vandaar dat muziekauteurs de exploitatie

van hun auteursrecht liever in handen geven van Buma, voor zover het gaat om het recht hun werken in het openbaar ten gehore te brengen. Wie zich (vrijwillig) als muzikauteur bij Buma aansluit verplicht zich het uitvoeringsrecht m.b.t. zijn hele (bestaande als toekomstige) repertoire aan Buma over te dragen. Buma komt daarmee in de positie het aan haar overgedragen recht als enige, waar ook ter wereld, uit te (laten) oefenen.

Wat Buma doet in Nederland, wordt in het buitenland gedaan door haar zusterorganisaties (door SABAM in België, door GEMA in Duitsland, door SACEM in Frankrijk etc.). Nu sluiten al die nationale "Buma's" met elkaar "wederkerigheidscontracten". In die contracten machtigen zij elkaar over en weer. Zo vertegenwoordigt SABAM in België naast de auteursrechten van de bij haarzelf aangesloten muzikauteurs óók de rechten van alle bij haar zusterorganisaties (zoals Buma, GEMA, SACEM etc.) aangesloten auteurs (èn vice versa). Dankzij deze intensieve samenwerking van de muzikauteursrechtorganisaties heeft Buma, als Nederlandse organisatie, in feite de zeggenschap over het in Nederland uitvoeren van praktisch het gehele auteursrechtelijk beschermde wereldmuziek-repertoire, gemaakt door vele honderdduizenden binnen- en vooral ook buitenlandse componisten en tekstdichters.

Gebruikers van werken uit dit omvangrijke muziekrepertoire - zoals omroepen, horecabedrijven, winkeliers, discotheken, (zang)verenigingen, kermisexploitanten, kantoren, gemeenten, organisatoren van concerten etc. - kunnen zich tot Buma wenden om de noodzakelijke toestemming te krijgen om elk onder dat repertoire vallend muziekwerk in Nederland t.b.v. het "grote publiek", hun klanten, personeel e.d. ten gehore te brengen. Buma verleent die toestemming in beginsel, mits in ruil daarvoor aan haar een vergoeding (door leken ook wel "Buma-rechten" genoemd) betaald wordt.

De hoogte van deze vergoeding stelt Buma vast in goed overleg met representanten van de muziekgebruikers (zoals de NOS, de Nederlandse Bond van Filmondernemingen, het Bedrijfschap Horeca, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Nationale Ziekenhuisraad, de Raad voor het Grootwinkelbedrijf etc.). Er bestaan diverse tarieven, afhankelijk van de vraag door wie en waar de muziek ten gehore wordt gebracht en welke functie de ten gehore gebrachte muziek heeft.

Buma keert de geïncasseerde bedragen vervolgens, na aftrek van kosten, op basis van een repartitiereglement uit aan haar "eigen" auteurs (of hun erfgenamen) resp. (via haar buitenlandse zusterorganisaties) aan door die organisaties vertegenwoordigde auteurs. Omgekeerd ontvangt Buma van haar zusterorganisaties het geld dat is geïnd voor de "Buma-auteurs" wier werk in het buitenland is uitgevoerd. De uitkering geschiedt zo eerlijk mogelijk, d.w.z. evenredig aan het gebruik dat van het muziekwerk is gemaakt en aan wat daarvoor aan vergoedingen is binnengekomen.

12.4.2 Stichting Stemra

De Stichting Stemra (Stichting tot Exploitatie van Mechanische Reproductierechten der Auteurs) werd in 1936 door Buma opgericht en houdt zich alleen bezig met de rechten van muzikanten inzake het vastleggen en reproduceren van hun beschermd muziek (met tekst) op geluidsdragers, zoals cd's, grammofoonplaten, musicassettes, videocassettes, geluidsfilms e.d. Het werkterrein van Stemra is daarmee een stuk overzichtelijker dan dat van Buma.

Platenmaatschappijen, omroeporganisaties, filmmaatschappijen, videodistributeurs, horeca-ondernemers, reclamebureaus, producenten van achtergrondmuziek en anderen die - tot het auteursrechtelijk beschermd wereldrepertoire behorende - muziek in eigen beheer wensen op te nemen of vast te leggen (een vorm van "verveelvoudigen" in de zin van de Auteurswet) hebben van de betrokken auteurs toestemming nodig. Voor die toestemming kan Stemra (op standaardcondities, gebaseerd op afspraken tussen desbetreffende internationale overkoepelende organisaties op dit terrein) zorgen, ook weer in ruil voor een aan haar te betalen vergoeding, die vervolgens (na aftrek van kosten) aan de betrokken rechthebbenden, die bij haarzelf of een van haar buitenlandse zusterorganisaties zijn aangesloten, wordt uitgekeerd op basis van de door componisten, tekstdichters en muziekuitgevers zelf vastgestelde repartitiereglementen.

12.4.3 Stichting Beeldrecht

De in 1977 door beeldende kunstenaars opgerichte Stichting Beeldrecht is een non-profit auteursrechtenbureau dat de auteursrechtelijke belangen behartigt van bij haarzelf (resp. bij zusterorganisaties in het buitenland) aangesloten beeldende kunstenaars uit zeer uiteenlopende disciplines. Tot de aangesloten kunstenaars behoren o.a. schilders, beeldhouwers, grafische en industriële vormgevers, sieraadontwerpers, (interieur)architecten, videokunstenaars en fotografen.

De stichting werkt op basis van door aangeslotenen (vrijwillig) aan haar verstrekte exclusieve opdrachten tot uitoefening van hun auteursrechten. Zij incasseert voor hen de financiële vergoedingen voor het reproduceren, vertonen en op andere wijzen exploiteren van hun werken. Dit laatste gebeurt vooral door uitgeverijen, musea, overheidsinstellingen, scholen, reclamebureaus, drukkerijen, bedrijven, galeries en omroepen.

De hierbij gehanteerde tarieflijsten zijn gebaseerd op internationale afspraken. De hoogte van de te betalen vergoeding hangt o.m. af van het doel van het gebruik, het medium, de oplage, de afmetingen, kleurgebruik e.d.

Door de stichting wordt er bovendien op toegezien dat het werk van aangesloten kunstenaars niet oneigenlijk wordt gebruikt en dat het reproduceren op correcte wijze en volgens de afspraak geschiedt.

12.4.4 Stichting Burafo

De Stichting tot bescherming en handhaving van foto auteursrechten, kortweg Burafo, werd in 1956 opgericht en houdt zich bezig met het behartigen van de belangen van fotografen. Naast een paar honderd individuele fotografen en de "beroepsgroep fotografen" van de Nederlandse Vereniging van Journalisten, hebben alle verenigingen van vakfotografen (de BFN, de NVF en de GKf) zich met hun leden bij Burafo aangesloten.

Tot de door Burafo behartigde belangen van de - in totaal circa 1500 - aangesloten fotografen behoren vooral hun financiële belangen. Zo verzorgt Burafo o.m. de verdeling van de (door Buma t.b.v. allerlei groeperingen van auteurs, waaronder de fotografen, geïncasseerde) kabelgelden, voorzover deze bestemd zijn voor fotografen wier werk voorkomt in tv-programma's die door kabelexploitanten worden doorgegeven aan hun abonnees.

12.4.5 Stichting LIRA

In 1986 werd de Stichting LIRA (afkorting voor: Literaire Rechten Auteurs) door de Vereniging van Letterkundigen/Vakbond van Schrijvers opgericht. Het betreft een auteursrechtorganisatie t.b.v. zowel "makers" (schrijvers, bewerkers, vertalers) als gebruikers (toneelgezelschappen, schouwburgen, impresario's, omroepen) van literaire, literair-dramatische en muziek-dramatische werken (zoals toneelstukken, opera's en musicals).

LIRA houdt zich in het bijzonder bezig met het exploiteren van bepaalde rechten die aan haar door genoemde "makers" worden overgedragen. Het gaat daarbij om:

- het recht m.b.t. de gelijktijdige doorgifte via de kabel van door radio of televisie uitgezonden werken (de zgn. kabelrechten);
- het recht televisie- en/of radio-uitzendingen van bedoelde werken in het openbaar te vertonen en/of ten gehore te brengen;
- het recht om vastleggingen van genoemde werken d.m.v. mechanische reproductie in het openbaar te vertonen en/of ten gehore te brengen, anders dan d.m.v. televisie- en/of radio-uitzendingen;

- het recht op een vergoeding, ontleend aan wettelijke heffingen op beeld- en/of geluidsdragers.

Daarnaast kunnen de bij LIRA aangesloten auteurs nog andere, meer specifieke rechten ter exploitatie overdragen, zoals de rechten voor de opvoering en uitzending van hun werken in het buitenland.

Net als andere auteursrechtorganisaties sluit LIRA met haar buitenlandse zusterorganisaties zgn. reciprociteitscontracten, waardoor zij ook de rechten van de bij die zusterorganisaties aangesloten buitenlandse auteurs in Nederland vertegenwoordigt. Uiteraard zullen die zusterorganisaties op hun beurt voor de bij LIRA aangesloten Nederlandse auteurs in het betrokken buitenland optreden. Zo kunnen gebruikers (theatergezelschappen, omroepen e.d.) zich dus eenvoudig tot LIRA wenden om een licentie te krijgen voor het opvoeren, uitzenden etc. van werken van buitenlandse auteurs. In ruil voor de verleende toestemming brengt LIRA een licentievergoeding (veelal een percentage van de recette) in rekening.

12.4.6 Stichting SENA

De Stichting ter exploitatie van naburige rechten (Sena) is in 1992 opgericht op initiatief van de Kunstbond FNV, de Nederlandse Toonkunstenaarsbond (NTB) en de Nederlandse Vereniging van Producenten en Importeurs van Beeld- en Geluidsdragers (NVPI).

Sena is medio 1993 door de minister van Justitie aangewezen als de representatieve rechtspersoon die o.m. belast is met het incasseren en verdelen van vergoedingen, die betaald moeten worden voor het "secundaire gebruik" van commerciële geluidsdragers, waarmee bedoeld wordt het op radio of televisie uitzenden of op andere wijze openbaar maken (bijvoorbeeld in een café afspelen) van op die dragers (zoals cd's, musicassettes e.d.) vastgelegde uitvoeringen van uitvoerende kunstenaars. De betrokken producent van de geluidsdrager (in de woorden van de WNR: de fonogramproducent) en de betrokken uitvoerende kunstenaar(s) kunnen dit secundaire gebruik dus niet verbieden, maar hebben wel recht op een vergoeding.

Ook Sena staat als eigen-recht-organisatie onder toezicht van een College van Toezicht, bestaande uit drie leden die door de minister van Justitie worden benoemd. Dit college ziet erop toe dat de incasso en verdeling van het geïnde geld geschiedt conform het door Sena zelf vastgesteld en door de minister van Justitie goedgekeurd repartitiereglement. De vergoedingen moet Sena op fifty-fifty basis over de fonogramproducenten en uitvoerenden verdelen.

De repartitie geschiedt op basis van het aantal malen dat een geluidsdrager "secundair" is openbaar gemaakt door (o.m.) omroepen, horecabedrijven, grootwinkelbedrijven, exploitanten van sportkantines, discotheken etc. Mede aan de hand van exploitatiegegevens van belangrijke "secundaire openbaarmakers", zoals de omroepen en grote discotheken, berekent Sena zo nauwkeurig mogelijk welk deel van het geïnde geld uiteindelijk toekomt aan de individuele uitvoerende kunstenaars en fonogramproducenten.

De vergoedingsaanspraak geldt overigens slechts voor het secundaire gebruik dat na 1 juli 1993 (de datum waarop de WNR in werking trad) heeft plaats gevonden en voorzover de opname op de gebruikte geluidsdrager niet ouder is dan 50 jaar.

12.4.7 Stichting Reprerecht

De Auteurswet biedt aan ieder individu de faciliteit om zonder voorafgaande toestemming van de betrokken auteur - èn geheel gratis - enkele kopieën van een auteursrechtelijk beschermd geschrift te (laten) maken, mits deze kopieën bestemd zijn (èn blijven) voor diens eigen oefening, studie of gebruik. In beginsel moet zo'n kopie beperkt blijven tot een klein gedeelte van het werk. Alleen als het gaat om korte artikelen of andere stukken die in een dag-, nieuws-, weekblad of tijdschrift verschenen zijn of om niet meer normaal verkrijgbare publikaties, mag het hele werk gekopieerd worden.

De overheid, bibliotheken, onderwijsinstellingen en andere in het algemeen belang werkzame (d.w.z. voor tenminste 70% door de overheid gefinancierde) instellingen mogen eveneens voor hun intern gebruik zonder voorafgaande toestemming kopieën maken van geschriften. Naast deze bijzondere kopieerfaciliteit voor eigen intern gebruik mogen bibliotheken resp. onderwijsinstellingen ook extra kopieën maken (bestemd voor o.m. de uitlening resp. voor hun leerlingen en studenten). Tegenover deze vrijheid om zonder toestemming te mogen kopiëren staat wel een vergoedingsplicht: genoemde instellingen moeten aan de door de minister van Justitie aangewezen incasso-organisatie per gekopieerde pagina 10 cent betalen (alleen voor de niet-wetenschappelijke onderwijsinstellingen geldt een gereduceerd tarief van 2,5 cent per pagina). Genoemde bedragen gelden al sinds 1974, het jaar waarin de reprogeregeling in de Auteurswet werd opgenomen. Naar verwachting zullen deze door de overheid vastgestelde bedragen binnenkort stijgen, als gevolg van een (overigens zeer bekritiseerde) wijziging van de reprogeregeling (waarover hierna iets meer).

De zojuist bedoelde incasso-organisatie is de in 1974 door organisaties van auteurs en uitgevers opgerichte Stichting Reprerecht. Tot 1986 was deze nog volledig afhankelijk van door auteurs verleende volmachten tot het innen van een vergoeding voor het kopiëren. In de praktijk bleek zij zich tegenover vergoedingsplichtigen onvoldoende te kunnen presenteren als representant van de auteurs, zodat de bereidheid tot betaling van reprovergoedingen niet bijster groot bleek. Pas toen de stichting in 1986 de status van eigen-recht-organisatie kreeg kon zij uit eigen hoofde en met uitsluiting van

anderen de vergoedingen gaan innen resp. onder de rechthebbenden verdelen. Deze wettelijke status beperkt zich echter (nog) tot de hierboven genoemde instellingen: de overheid, door de overheid gefinancierde instellingen, het onderwijs en de bibliotheken. Het "eigen recht" van de stichting heeft dus (nog) geen betrekking op het kopiëren door en ten behoeve van het bedrijfsleven.

De Stichting Reprorecht tracht bij voorkeur met overkoepelende organisaties van kopiërende instellingen regelingen te treffen. Zo zijn contracten gesloten met o.a. de Rijksoverheid (m.b.t. het reprorechtplichtig kopieergedrag op ministeries en bijbehorende diensten), met de provinciale overheden, met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) als vertegenwoordiger van alle individuele gemeenten en met de Unie van Waterschappen.

Daarnaast is het wetenschappelijk onderwijs, vertegenwoordigd door de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU), een belangrijke contractspartner van de Stichting. Ook zijn contracten gesloten met de Hoger Beroepsonderwijsinstellingen en de meeste instellingen van voortgezet, basis- en speciaal onderwijs.

De verdeling van de geïncasseerde gelden geschiedt op basis van een aan de goedkeuring van de minister van Justitie onderworpen repartitiereglement. In 1994 kon de stichting ruim 12 miljoen gulden uitkeren aan Nederlandse uitgevers. Deze uitgevers zijn verplicht tenminste de helft daarvan door te betalen aan hun auteurs, naar rato van aan hen uitgekeerde honoraria.

Zoals gezegd wordt er gewerkt aan een wijziging van de reproregeling, welke mede is gericht op het versterken van de positie van de Stichting Reprorecht. De bedoeling is om de regeling ook van toepassing te laten worden op het kopiëren door en ten behoeve van het bedrijfsleven, dat tot nu toe immers niet bereid bleek met de stichting betalingsregelingen te treffen. Het desbetreffende wetsvoorstel is echter in de Eerste Kamer gestuit op dermate zware en fundamentele kritiek, dat de behandeling ervan is geschorst. Intussen is het zelfs van de agenda afgevoerd.

12.4.8 Stichting De Thuiskopie

Sinds 1991 geldt de "thuiskopie-vergoeding", een vergoeding die verschuldigd is voor het maken van audio- of video-opnamen voor eigen oefening, studie of gebruik. De betalingsplicht rust echter niet op degene die kopieert, maar op de importeur of de fabrikant van het onbespeelde bandmateriaal (in de woorden van de Auteurswet: "voorwerpen die bestemd zijn om daarop vastgelegde beelden of geluiden ten gehore te brengen of te vertonen"). Dankzij de - in de verkoopprijs aan de consument veelal door te berekenen - heffing op de blanco banden kan een deel van de - ten gevolge van het op grote schaal plaatsvindende opnemen voor eigen gebruik - gemiste royalties worden gecompenseerd.

De (per band eenmalig verschuldigde) vergoeding moet worden betaald aan de - onder toezicht van een Regeringscommissaris staande - Stichting De Thuis kopie, die de status heeft van eigen-recht-organisatie. Naast het innen van de vergoeding heeft de stichting (opgericht in 1991) voorts tot taak de geïnde gelden te verdelen onder de auteurs- en naburig rechthebbenden aan de hand van een door de minister van Justitie goedgekeurd repartitiereglement.

De hoogte van de vergoeding wordt vastgesteld door een afzonderlijke, daartoe door de minister van Justitie aangewezen stichting, de Stichting Onderhandelingen Thuis kopievergoeding (SONT), waarin rechthebbenden en betaalplichtigen gelijkelijk zijn vertegenwoordigd. Mocht men het binnen deze SONT niet eens kunnen worden over het bedrag van de heffing, dan moet de (onpartijdige) voorzitter tot vaststelling van het tarief overgaan. Op dit moment geldt voor audiocassettes met een speelduur van een uur 65 cent, voor videobanden is het tarief 77 cent per uur speelduur.

Bij de SONT is overigens niet voorzien in een vorm van overheidstoezicht, laat staan van bemoeienis met de tariefstelling.

Naast een betalingsplicht rust ook een meldingsplicht op de fabrikanten of importeurs van het blanco bandmateriaal. Zo moeten zij het aantal en de speelduur van de door hen (in Nederland) vervaardigde c.q. geïmporteerde banden opgeven aan de stichting. Desgevraagd moeten zij de stichting bovendien inzage bieden in hun administratie voorzover deze nodig is om het bedrag van de heffing vast te stellen. Het niet, onjuist of onvolledig informeren is strafbaar gesteld.

12.4.9 Stichting Leenrecht

Op dit moment is in ons parlement een wetsvoorstel aanhangig dat voorziet in o.a. een billijke vergoeding, die in enkele gevallen verschuldigd zal worden voor het uitlenen door voor het publiek toegankelijke instellingen (zoals openbare bibliotheken) van exemplaren van onder het auteursrecht of het naburige recht vallende werken en prestaties.

Volgens het voorstel zal alleen voor het uitlenen van computerprogramma's toestemming van de auteur op het programma gevraagd moeten worden. De uitlening van andere door de Auteurswet en Wet op de naburige rechten beschermde werken en prestaties (zoals boeken, cd's, video's, werken van beeldende kunst) laat de wet toe, mits een billijke vergoeding wordt betaald. Van deze vergoedingsplicht zullen de Koninklijke Bibliotheek, alsmede de wetenschappelijke, school- en blindenbibliotheken geheel vrijgesteld worden.

De vergoeding is evenmin verschuldigd indien de rechthebbende afstand zou hebben gedaan van zijn recht daarop. Hij moet dat dan wel tevoren schriftelijk gemeld hebben aan de Stichting Leenrecht.

Deze in 1990 opgerichte stichting zal namelijk verantwoordelijk worden voor de inning en verdeling van bedoelde vergoedingen onder de betrokken rechthebbenden. Zij zal de status krijgen van (aan overheidstoezicht te onderwerpen) "eigen-recht-organisatie". Over de hoogte van de billijke vergoeding moet in een afzonderlijke, nog aan te wijzen onderhandelingsstichting (met vertegenwoordigers van rechthebbenden en betalingsplichtigen) onderhandeld gaan worden. Zou die er niet uitkomen, dan moet het bedrag van de heffing uiteindelijk vastgesteld worden door de onpartijdige (door de ministers van Justitie en OCW te benoemen) voorzitter.

12.4.10 Overige organisaties

De Stichting SEKAM, opgericht in 1985, houdt zich bezig met de exploitatie van de zogenaamde kabelrechten op audio-visueel materiaal van filmproductiebedrijven, terwijl de in 1990 opgerichte Stichting SEKAM-VIDEO hun belangen behartigt m.b.t. het geproduceerde audio-visuele materiaal in verband met hun rechten op het gebied van de thuiskopie en op het gebied van het leenrecht.

De Vereniging VEVAM (Vereniging ter Exploitatie van Vertoningsrechten op Audiovisueel Materiaal) is in 1983 opgericht. Lid van deze vereniging zijn vrijwel alle Nederlandse (freelance) scenarioschrijvers, producenten, regisseurs en andere makers/rechthebbenden (o.a. filmvertalers). VEVAM houdt zich vooral bezig met de verdeling onder haar leden van de (door Buma namens alle auteursrechthebbenden geïnde) vergoedingen die de Nederlandse kabeltv-exploitanten verschuldigd zijn voor het gelijktijdig doorgeven van tv-uitzendingen van films. Daarnaast behartigt VEVAM de belangen van haar leden op het gebied van de thuiskopie en het leenrecht.

De Naburige rechten-organisatie voor uitvoerende kunstenaars NORMA dateert van eind 1995 en is daarmee de jongste rechtenorganisatie. Het betreft een organisatie t.b.v. alleen uitvoerende kunstenaars, opgericht op initiatief van de Kunstenbond FNV en de Nederlandse Toonkunstenaarsbond. Doel van deze nieuwe organisatie is het collectief exploiteren van in de Wet op de naburige rechten voorziene leen-, thuiskopie- en kabelrechten t.b.v. uitvoerende kunstenaars, voorzover die zich bij de stichting hebben aangesloten.

12.4.11 Internationale organisaties

De in Parijs gevestigde Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs (CISAC) is de internationaal overkoepelende organisatie van nationale auteursrechtenbureaus die zich bezig houden met het openbaarmakingsrecht. CISAC vertegenwoordigt meer dan een miljoen auteurs van

muziekwerken, letterkundige werken, audiovisuele werken en werken van grafische en beeldende kunst.

De nationale organisaties op het gebied van het vastleggingsrecht (zoals in Nederland: de Stichting Stemra) maken deel uit van het eveneens in Parijs zetelende Bureau International pour l'Édition Mécanique (BIEM). Deze overkoepelende organisatie tracht de repartitiesystemen van de nationale auteursrechtenorganisaties waar mogelijk te harmoniseren.

Samenvatting

Het gros van de auteurs- of naburig rechthebbenden is niet of nauwelijks in staat zelf op eigen houtje en op adequate wijze na te gaan en bij te houden waar, door wie en hoe vaak hun werk wordt openbaar gemaakt en/of verveelvoudigd. Het buiten hen om exploiteren van hun werken kan immers her en der plaatsvinden, zodat ook inbreuken op hun rechten totaal onopgemerkt kunnen blijven.

Van het exploiteren (en handhaven) van hun rechten zou weinig of niets terechtkomen als elke rechthebbende dat toch individueel zou (moeten) doen. Op enkele belangrijke terreinen van de entertainment- en informatie-industrie zijn daarom organisaties in het leven geroepen om namens de aangeslotenen contracten te sluiten met "gebruikers" (café's, omroepen, concertzalen, uitgevers e.d.) en om tegen eventuele inbreukmakers op te treden.

De goedwillende gebruiker heeft uiteraard óók groot belang bij zulke bemiddelingsorganisaties, omdat de noodzakelijke toestemming aanzienlijk sneller en eenvoudiger te verkrijgen is.

Keerzijde van de medaille is dat auteurs en andere rechthebbenden de hun toegekende rechten niet meer willekeurig als verbodsrecht kunnen hanteren en dat geïnde vergoedingen niet altijd terecht zullen komen op de plek waar zij misschien thuishoren. Vooral de aan eigen-recht-organisaties betaalde vergoedingen hebben meer weg van belastinggelden, die nauwelijks nog in directe relatie staan met de mate waarin van werken van individuele rechthebbenden daadwerkelijk gebruik is gemaakt.

Nu elk collectief rechtenbureau slechts over een min of meer beperkt mandaat beschikt en het aantal bureaus alleen maar lijkt toe te nemen, kan men zich intussen afvragen in hoeverre deze ontwikkeling door alle betrokkenen nog wel als positief zal worden ervaren.

Welke consequenties zal bijvoorbeeld de "informatiesnelweg" voor de uitoefening en handhaving van het auteursrecht en verwante rechten hebben? Zal collectief rechtenbeheer ook dáár onontkoombaar

blijken, of zullen nieuwe informatietechnologieën het individueel exploiteren juist weer mogelijk gaan maken? Wie het antwoord nu al denkt te weten, mag het zeggen.

Adressen

Stichting Beeldrecht

Uilenstede 475

1183 AG Amstelveen

tel: 020 - 347 0565

fax: 020 - 347 0453

Vereniging Buma

Prof. E.M. Meijerslaan 3

Postbus 725

1180 AS Amstelveen

tel: 020 - 347 0911

fax: 020 - 347 0496

Stichting Burafo

Postbus 707

1180 AS Amstelveen

tel: 020 - 347 0491

fax: 020 - 347 0453

Stichting Leenrecht

Postbus 725

1180 AS Amstelveen

tel: 020 - 347 0297

fax: 020 - 347 0453

Stichting LIRA

Postbus 594

1180 AN Amstelveen

tel: 020 - 347 0317

fax: 020 - 347 0453

Stichting NORMA

Herengracht 272

1016 BW Amsterdam

tel: 020 - 620 3131

fax: 020 - 639 0352

Stichting Reprorecht

Postbus 882

1180 AW Amstelveen

tel: 020 - 347 0310

fax: 020 - 347 0453

Stichting SEKAM/Stichting SEKAM-VIDEO

Postbus 75048

1070 AA Amsterdam

tel: 020 - 679 9261

fax: 020 - 676 5837

Stichting Sena

Vaartweg 51

1211 JE Hilversum

tel: 035 - 624 4653

fax: 035 - 628 0971

Stichting Stemra

Prof. E.M. Meijerslaan 3

Postbus 725

1180 AS Amstelveen

tel: 020 - 347 0911

fax: 020 - 347 0509

Stichting De Thuis kopie

Postbus 725

1180 AS Amstelveen

tel: 020 - 347 0310

fax: 020 - 347 0453

Vereniging VEVAM

Postbus 581

1000 AN Amsterdam

tel: 020 - 676 5088

fax: 020 - 676 5837